

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ

Державна установа “Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів” МОЗ України

ПОГОДЖЕНО

Директор Державної установи
«Центральний методичний кабінет
підготовки молодших спеціалістів
МОЗ України»

Т.І. Чернишенко

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник Директора Департаменту
кадрової політики, освіти, науки
та запобігання корупції МОЗ
України

О.П. Волосовець

ОСНОВИ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ З МЕДИЧНОЮ ТЕРМІНОЛОГІЄЮ

ПРОГРАМА

для вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів
I—III рівнів акредитації за спеціальністю
5.12010102 “Сестринська справа”

Київ
2011

ОСНОВИ ЛАТИНСЬКОЇ МОВИ З МЕДИЧНОЮ ТЕРМІНОЛОГІЄЮ

Укладачі:

І.М. Кривов'яз — викладач латинської мови другої категорії Черкаського медичного коледжу;

Л.М. Палій — викладач латинської мови другої категорії Черкаського медичного коледжу.

Програму розглянуто і схвалено на засіданні циклової комісії іноземних мов Черкаського медичного коледжу (протокол № 3 від 14.10.2011 р.) та рекомендовано до затвердження опорною цикловою комісією ВМ (Ф) НЗ І—ІІІ рівнів акредитації МОЗ України (протокол № 1 від 26.10.2011 р.).

Рецензенти:

Л.І. Брижатова — викладач І категорії, викладач ОЕФ і латинської мови Криворізького медичного коледжу;

О.В. Лісун — викладач кафедри прикладної лінгвістики Черкаського державного технологічного університету, канд. філол. наук.

© МОЗ України, 2011

© ВСВ “Медицина”, 2011

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма “Основи латинської мови з медичною термінологією” складена на основі ОКХ та ОПП і галузевого стандарту вищої освіти зі спеціальності 5.12010102 “Сестринська справа” (2011 р.) та навчального плану (2011 р.).

Мета дисципліни “Основи латинської мови з медичною термінологією” полягає у підготовці медичної сестри до написання рецептів і розуміння анатомічної, фармацевтичної та клінічної термінології.

Програмою передбачені практичні заняття та самостійна робота студентів. За навчальним планом вивчення дисципліни здійснюється на першому році навчання. “Основи латинської мови з медичною термінологією” як навчальна дисципліна

- інтегрується з такими дисциплінами: анатомія та фізіологія, медична біологія, фармакологія, медична хімія, основи медсестринства, медсестринство в хірургії, медсестринство в терапії, іноземна мова, українська мова;
- закладає основи для вивчення студентами медсестринства: у хірургії, педіатрії, акушерстві, гінекології, онкології.

Вивчення основ латинської мови з медичною термінологією складається з практичних занять та самостійної роботи студентів. На вивчення відводиться 81 година, із них 48 — на практичні заняття, 33 — на самостійну роботу. Форма підсумкового контролю — складання диференційованого заліку.

Засвоєння тем контролюється на практичних заняттях відповідно до конкретних цілей. Рекомендується застосовувати такі засоби діагностики рівня підготовки студентів: усне, індивідуальне або групове опитування, вирішення тестових завдань, аналіз та оцінювання результатів досліджень, розв’язування ситуаційних задач, поточний і підсумковий контроль практичних навичок тощо.

Предметна (циклова) комісія має право вносити зміни до навчальної програми (15 %) залежно від організаційних і технічних можливостей, напрямів наукових досліджень, екологічних особливостей регіону, але відповідно до вимог кінцевих цілей ОКХ і ОПП за фахом підготовки і начальним планом.

Підсумковий контроль засвоєння здійснюється після завершення вивчення предмета.

Мета й кінцеві цілі ґрунтуються на ОПП підготовки молодшого спеціаліста за фахом “медична сестра” відповідно до блоку її розділів і є основою для побудови змісту навчальної дисципліни. Сформульовано конкретні цілі практичних занять у вигляді певних умінь (дій), цільових завдань, які забезпечують досягнення кінцевої мети вивчення дисципліни.

Після вивчення дисципліни **студенти повинні знати:**

- відомості про походження латинської мови як мови медицини та її зв’язок з грецькою мовою;
- латинський алфавіт, правила читання та наголосу;
- правила утворення наказового способу;
- правила утворення умовного способу;
- рецептурні формулювання з дієсловами у формах наказового та

- умовного способу;
- правила відмінювання дієслів теперішнього часу;
- відмінні ознаки п'яти відмін, правила вживання іменників у рецепті;
- правила узгодження прикметника з іменниками п'яти відмін, утворення ступенів порівняння прикметників;
- числівники, займенники та прислівники, які вживаються у медичних термінах;
- основні особливості хімічної номенклатури латинською мовою (назви хімічних елементів, оксидів, кислот, основ та солей);
- правила оформлення латинської частини рецепта;
- будову клінічних термінів, правила їх декодування;
- значення кореневих та кінцевих терміноелементів і латинсько-грецьких дублетів.

Студенти повинні вміти:

- правильно читати й записувати латинські слова;
- правильно ставити наголос;
- утворювати форми 2-ї особи однини та множини наказового способу дієслова й перекладати рецептурні вирази і речення з дієсловами у формах наказового способу;
- утворювати форми 3-ї особи однини та множини пасивного стану умовного способу й перекладати рецептурні вирази та речення з дієсловами у формі умовного способу;
- утворювати й перекладати форми 3-ї особи однини та множини активного і пасивного стану дійсного способу теперішнього часу;
- визначати рід, відміну та основу іменника;
- вміти правильно відмінювати іменники I—V відмін;
- правильно записувати іменники в рецепті;
- читати й записувати медичні терміни;
- конструювати й декодувати клінічні терміни;
- правильно писати назви лікарських засобів, застосовуючи знання частотних відрізків;
- грамотно перекладати рецепти з рідної мови на латинську і навпаки;
- розрізняти групу прикметника за словниковою формою;
- відмінювати прикметники першої та другої групи;
- узгоджувати прикметники першої та другої групи з іменниками п'яти відмін;
- утворювати ступені порівняння прикметників;
- відмінювати прикметники у формах вищого і найвищого ступенів порівняння та використовувати їх у рецептах;
- перекладати медичні вирази й речення з прийменниками, сполучниками, займенниками.
- перекладати вирази та речення з прислівниками у формах різних ступенів порівняння;
- рахувати до 10 й уживати числівники-префікси в медичній термінології.

Студенти мають бути поінформовані про:

- історію розвитку латинської мови як мови медицини та її зв'язок з грецькою
- мовою;

- запозичені букви із грецького алфавіту;
- граматичні категорії дієслова, відмінювання дієслова теперішнього часу активного і пасивного стану;
- утворення умовного способу дієслова;
- граматичні категорії іменників;
- особливості порядку слів у реченні;
- назви складових частин рецепта;
- вимоги до написання рецепта;
- назви хімічних елементів в іноземних виданнях;
- відмінності словникової форми прикметників першої та другої групи;
- правила утворення дієприкметників;
- розряди числівників;
- особливості вживання числівників, займенників і прислівників у медичних термінах;
- правила утворення прислівників і ступенів порівняння прислівників.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва теми	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Вступ. Латинський алфавіт. Вимова букв	3		2	1
2	Правила читання буквосполучень. Правила наголосу	3		2	1
3	Граматичні категорії дієслова. Дієвідміни. Основа дієслова. Наказовий спосіб	4		2	2
4	Утворення теперішнього часу дійсного способу активного і пасивного стану	4		2	2
5	Умовний спосіб дієслова. Дієслово в рецепті	4		2	2
6	Іменник. Граматичні категорії. П'ять відмін. Визначення основи. Іменники I відміни. Неузгоджене означення	3		2	1
7	Короткі відомості про прийменники. Сполучники	3		2	1
8	Відмінювання іменників чоловічого та середнього роду II відміни	3		2	1
9	Рецепт, його структура. Іменники в рецепті	4		2	2
10	Клінічний термін. Терміноелементи (ТЕ). Поняття про греко-латинські дублети іменників I—II відміни	4		2	2
11	Тривіальні назви лікарських препаратів. Частотні відрізки, їх значення	4		2	2
12	Прикметники першої групи. Узгодження прикметників з іменниками. Латинсько-грецькі дублети прикметників першої групи	3		2	1
13	Прикметники у фармацевтичній термінології. Дієприкметники минулого часу	3		2	1
14	Хімічна номенклатура (назви хімічних елементів, кислот, основ та оксидів)	3		2	1
15	Іменники III відміни. Типи відмінювання. Особливості відмінювання іменників III відміни	3		2	1
16	Іменники III відміни з прикметниками першої групи. Назви солей	3		2	1
17	Латинсько-грецькі дублети іменників III відміни. Конструювання та декодування клінічних термінів	3		2	1
18	Три підгрупи прикметників другої групи. Узгодження прикметників з іменниками. Латинсько-грецькі дублети прикметників другої групи	3		2	1
19	Прикметники в анатомічній та фармацевтичній термінології. Дієприкметники теперішнього часу	3		2	1
20	Ступені порівняння прикметників	3		2	1
21	Іменники IV—V відміни. Назви зборів. Латинсько-грецькі дублети іменників IV—V відміни	4		2	2
22	Числівники. Числівники-префікси. Прислівники. Ступені порівняння прислівників	3		2	1
23	Офіційні лікарські форми, що використовуються за кордоном. Займенники	4		2	2
24	Прислів'я та крилаті вирази. Читання та аналіз спеціальних медичних текстів	4		2	2
Усього		81		48	33

Примітка. Години для самостійної роботи студентів розподіляють за темами предметні (циклові) методичні комісії навчальних закладів.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ з/п	Теми	Кількість годин
1	Вступ. Латинський алфавіт. Вимова букв	1
2	Правила читання буквосполучень. Наголос у латинській мові	1
3	Граматичні категорії дієслова. Дієвідміни. Визначення основи. Наказовий спосіб	2
4	Утворення форм теперішнього часу дійсного способу активного і пасивного стану	2
5	Умовний спосіб дієслова. Дієслово в рецепті	2
6	Іменник. Граматичні категорії. П'ять відмін. Основа. Неузгоджене означення	1
7	Короткі відомості про прийменники. Сполучники	1
8	Відмінювання іменників чоловічого і середнього роду II відміни	1
9	Рецепт, його структура. Іменники в рецепті.	2
10	Клінічний термін. Терміноелементи (ТЕ). Латинсько-грецькі дублети	2
11	Тривіальні назви лікарських препаратів. Частотні відрізки. Їх значення	2
12	Прикметники першої групи. Узгодження прикметників з іменниками. Латинсько-грецькі дублети першої групи	1
13	Прикметники у фармацевтичній термінології. Дієприкметники минулого часу	1
14	Хімічна номенклатура (Назви хімічних елементів, кислот, оксидів та основ)	1
15	Іменники III відміни. Типи відмінювання. Особливості відмінювання	1
16	Іменники III відміни з прикметниками першої групи. Назви солей	1
17	Латинсько-грецькі дублети іменників III відміни. Конструювання та декодування клінічних термінів	1
18	Три групи прикметників другої групи. Узгодження прикметників з іменниками. Латинсько-грецькі дублети прикметників другої групи	1
19	Прикметники в анатомічній та фармацевтичній номенклатурі. Дієприкметники теперішнього часу	1
20	Ступені порівняння прикметників	1
21	Іменники IV—V відміни. Назви зборів. Латинсько-грецькі дублети IV—V відміни	2
22	Числівники. Числівники-префікси. Прислівник. Ступені порівняння прислівників	1
23	Офіційні лікарські форми, що використовуються за кордоном. Займенники	2
24	Прислів'я й крилаті вирази. Читання та аналіз спеціальних медичних текстів	2
	Усього	33

ЗМІСТ

Тема 1. Вступ. Латинський алфавіт. Вимова букв

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Вступ. Відомості з історії латинської мови та її зв'язок із старогрецькою. Роль латинської і грецької мов у створенні медичної термінології. Роль латинської і грецької мов у створенні термінології. Латинський алфавіт. Класифікація звуків (голосні, приголосні), їх вимова.

Практичні навички:

- правильно записувати й вимовляти букви латинського алфавіту;
- класифікувати звуки.

Тема 2. Правила читання буквосполучень. Правила наголосу

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Диграфи. Дифтонги. Правила читання складних сполучень приголосних і голосних типу ngu+голосна, qu+голосна та ін. Поняття про довготу передостанньої голосної. Випадки, коли вона довга й наголошена і коли передостання коротка й наголос переходить на 3-ю голосну від кінця слова.

Практичні навички:

- читати і записувати латинською мовою слова, в яких трапляються дифтонги ae, oe, диграфи ch, ph, rh, th та сполучення літер ngu+голосна, qu+голосна, ti+голосна тощо;
- правильно ставити наголос.

Тема 3. Граматичні категорії дієслова. Дієвідміни. Визначення основи дієслова. Наказовий спосіб

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Граматичні категорії дієслова: особа, число, дієвідміна, стан, час. Неозначена форма. Знаходження основи дієслів. Наказовий спосіб. Словникова форма дієслова.

Практичні навички:

- визначати основу та дієвідміну;
- утворювати форми наказового способу;
- уживати дієслова у наказовому способі.

Тема 4. Утворення теперішнього часу дійсного способу активного й пасивного стану

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Відмінювання дієслова теперішнього часу активного й пасивного стану. Утворення форми 3-ї особи однини та множини теперішнього часу дієслова (в

Praesens indicativi activi et passivi).

Практичні навички:

- відмінювати дієслова теперішнього часу;
- утворювати форми 3-ї особи однини і множини активного й пасивного стану теперішнього часу;
- перекладати речення з дієсловами у формі 3-ї особи однини та множини активного і пасивного стану теперішнього часу.

Тема 5. Умовний спосіб дієслова. Дієслово в рецепті

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Уживання дієслів у формах умовного способу в однині та множині в рецепті.

Практичні навички:

- утворювати форми 3-ї особи однини і множини пасивного стану умовного способу;
- вживати форми 3-ї особи однини і множини пасивного стану умовного способу в рецепті;
- перекладати речення з дієсловами у формі 3-ї особи однини і множини пасивного стану умовного способу.

Тема 6. Іменник. Граматичні категорії. П'ять відмін. Визначення основи. Іменники I відміни. Неузгоджене означення

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Граматичні категорії іменників: рід, число, відмінок. Визначення відміни за закінченням родового відмінка однини. Словникова форма іменників. Визначення основи. Іменники I відміни. Основна ознака іменників I відміни та їх рід. Словникова форма іменників I відміни, відмінкові закінчення. Вживання відмінків у рецептах. Неузгоджене означення та способи його перекладу українською мовою.

Практичні навички:

- визначати рід іменника;
- визначати відміну іменника;
- записувати іменники п'яти відмін у Nominativus і Genetivus, Singularis і Pluralis;
- відмінювати іменник I відміни в однині та множині;
- грамотно будувати та перекладати терміни з неузгодженим означенням;
- перекладати вирази і речення з іменниками I відміни.

Тема 7. Короткі відомості про прийменники. Сполучники

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Уживання іменників I відміни з прийменниками. Сполучники, що

використовуються в медичній практиці (et, ut, seu).

Практичні навички:

- грамотно будувати вирази з прийменниками;
- перекладати вирази і речення з прийменниками та сполучниками.

Тема 8. Відмінювання іменників чоловічого та середнього роду II відміни

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Друга відміна іменників. Словникова форма іменників II відміни. Основна ознака іменників II відміни та їх рід. Відмінкові закінчення. Вживання іменників II відміни з прийменниками. Особливості відмінювання іменників середнього роду.

Практичні навички:

- розрізняти за словниковою формою іменники II відміни;
- відмінювати іменники II відміни в однині та множині;
- перекладати вирази та речення з іменниками II відміни.

Тема 9. Рецепт, його структура. Іменники в рецепті

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Рецепт як документ. Структура рецепта. Латинська частина рецепта. Будова рецептурного рядка. Читання та переклад рецептів на різні лікарські форми як з латинської мови на українську, так і з української на латинську (з підвищенням складності).

Найуживаніші рецептурні скорочення та їх розшифровування. Додаткові написи на рецептах.

Примітка. Читання і переклад латинської частини рецепта проводиться протягом усього курсу навчання.

Практичні навички:

- правильно оформлювати латинську частину рецепта;
- правильно вживати іменники I-II відміни в рецепті;
- перекладати латинську частину рецепта з рецептурними скороченнями і без них;

Тема 10. Клінічний термін. Терміноелементи (ТЕ). Поняття про греко-латинські дублети іменників I—II відміни

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Склад слова. Способи словотворення: префіксація, суфіксація, словоскладання. Поняття про медичну термінологію як систему.

Три основні групи термінів: анатомічна, клінічна, фармацевтична. Структура термінів. Найуживаніші грецькі та латинські терміноелементи-префікси, корені та кінцеві терміноелементи.

Практичні навички:

- аналізувати терміни за їх терміноелементами;
- конструювати та декодувати терміни, в яких складовими компонентами є греко-латинські дублети іменників I—II відміни, та грамотно їх записувати.

Тема 11. Тривіальні назви лікарських препаратів. Частотні відрізки, їх значення

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Терміноелементи в назвах лікарських речовин і препаратів (частотні відрізки).

Практичні навички:

- правильно писати тривіальні назви лікарських препаратів із частотними відрізками;
- перекладати тривіальні назви лікарських препаратів;
- уживати тривіальні назви лікарських препаратів у рецепті.

Тема 12. Прикметники першої групи. Узгодження прикметників з іменниками. Латинсько-грецькі дублети прикметників першої групи

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Граматичні категорії прикметників: рід, число, відмінок; місце прикметника після іменника та узгодження з ним за родом, числом, відмінком (узгоджене означення).

Дві групи латинських прикметників: перша група — прикметники I і II відміни; друга група — прикметники III відміни.

Родові закінчення прикметників першої групи. Словникова форма. Відмінювання залежно від роду: за I відміною — жіночий рід, за II відміною — чоловічий і середній рід. Узгодження прикметників першої групи з іменниками I і II відміни.

Практичні навички:

- визначати групу прикметника за словниковою формою;
- відмінювати прикметники першої групи;
- узгоджувати прикметники з іменниками у роді, числі та відмінку;
- будувати й перекладати фармацевтичні терміни з узгодженим означенням;
- уживати прикметники в рецепті.

Тема 13. Прикметники у фармацевтичній термінології. Дієприкметники минулого часу

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Прикметники у фармацевтичній термінології. Дієприкметники минулого часу пасивного стану. Утворення та відмінювання їх як прикметників першої групи.

Практичні навички:

- утворювати дієприкметники минулого часу;
- відмінювати дієприкметники минулого часу;
- використовувати прикметники та дієприкметники у назвах вакцин, сироваток та антитоксинів.

Тема 14. Хімічна номенклатура (назви хімічних елементів, кислот, основ та оксидів)

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Прикметники в хімічній термінології — у назвах кислот. Латинська хімічна номенклатура. Назви окремих газів, металів, кислот, оксидів.

Практичні навички:

- правильно записувати назви хімічних елементів;
- утворювати назви кислот, оксидів і основ;
- записувати назви хімічних елементів, кислот, оксидів та основ у рецепті.

Тема 15. Іменники III відміни. Типи відмінювання. Особливості відмінювання іменників III відміни

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Знаходження основи іменників III відміни. Найважливіші винятки з правил про рід іменників III відміни.

Характерні закінчення іменників чоловічого, жіночого та середнього роду. Три типи відмінювання. Відмінювання і закінчення у називному та родовому відмінках однини і множини.

Практичні навички:

- розрізняти іменники III відміни за словниковою формою;
- відмінювати іменники III відміни за приголосним типом відмінювання;
- узгоджувати та відмінювати прикметники другої групи з іменниками I, II та III відміни.

Тема 16. Іменники III відміни з прикметниками першої групи. Назви солей

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Узгодження прикметників першої групи з іменниками III відміни. Особливості відмінювання слів грецького походження. Назви солей. Медичні прийменникові вирази.

Практичні навички:

- узгоджувати прикметники першої групи з іменниками III відміни;
- утворювати назви солей та правильно вживати іменники III відміни в рецептах;
- правильно записувати медичні вирази з прийменниками.

Тема 17. Латинсько-грецькі дублети іменників III відміни. Конструювання та декодування клінічних термінів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Виписування рецептів, у яких використовуються іменники III відміни. Греко-латинські дублети іменників III відміни. Конструювання та декодування клінічних термінів.

Практичні навички:

- вживати іменники III відміни в рецептах;
- правильно конструювати та декодувати клінічні терміни, в яких в складі є греко-латинські дублети іменників III відміни.

Тема 18. Три підгрупи прикметників другої групи. Узгодження прикметників з іменниками. Латинсько-грецькі дублети прикметників другої групи

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Прикметники другої групи, особливості їх класифікації та відмінювання. Узгодження прикметників другої групи з іменниками I, II, III відмін. Латинсько-грецькі дублети прикметників другої групи.

Практичні навички:

- розрізняти прикметники другої групи за словниковою формою;
- відмінювати прикметники другої групи;
- узгоджувати прикметники другої групи з іменниками I, II та III відміни;
- конструювати та декодувати клінічні терміни, в яких смисловими компонентами є греко-латинські дублети прикметників другої групи.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Тема 19. Прикметники в анатомічній та фармацевтичній термінології. Дієприкметники теперішнього часу

Використання прикметників різних ступенів порівняння в анатомічній та фармацевтичній термінології. Дієприкметники теперішнього часу.

Практичні навички:

- застосовувати прикметники в анатомічній та фармацевтичній номенклатурі;

- утворювати дієприкметники теперішнього часу;
- відмінювати дієприкметники теперішнього часу.

Тема 20. Ступені порівняння прикметників

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Ступені порівняння прикметників. Особливості відмінювання прикметників у формах вищого та найвищого ступенів порівняння. Виписування рецептів, у яких вживаються прикметники у формах різних ступенів порівняння.

Практичні навички:

- утворювати ступені порівняння прикметників за правилами.
- відмінювати прикметники у формах вищого і найвищого ступенів порівняння;
- правильно записувати прикметники у формах вищого і найвищого ступенів порівняння в рецепті.

Тема 21. Іменники IV—V відміни. Назви зборів. Латинсько-грецькі дублети іменників IV—V відміни

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Іменників IV відміни. Словникова форма іменників I відміни. Відмінювання таких іменників в однині та множині, уживання їх в рецепті. Латинсько-грецькі дублети іменників IV відміни. Іменники V відміни. Словникова форма іменників V відміни. Відмінювання таких іменників в однині та множині, уживання їх в рецепті. Різновиди зборів лікарських трав. Виписування рецептів на збори. Латинсько-грецькі дублети іменників V відміни.

Практичні навички:

- розрізняти за словниковою формою іменники IV і V відміни;
- відмінювати іменники IV і V відміни в однині та множині;
- виписувати рецепти, в яких трапляється слово *species*, *ei f* та іменники IV відміни;
- декодувати та будувати медичні терміни, в яких смисловими компонентами є греко-латинські дублети іменників IV та V відміни.

Тема 22. Числівники. Числівники-префікси. Прислівники. Ступені порівняння прислівників

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Кількісні та порядкові числівники. Числівникові префікси в медичних термінах. Латинсько-грецькі дублети числівників. *Gaudeamus igitur*. Прислівники. Утворення прислівників від прикметників. Ступені порівняння прислівників.

Практичні навички:

- розрізняти кількісні та порядкові числівники;
- виділяти числівники-префікси та латинсько-грецькі дублети числівників в медичних термінах;
- правильно записувати терміни з числівниковими префіксами та з греко-латинськими дублетами числівників;
- розрізняти прислівники в реченнях та утворювати ступені порівняння прислівників.

Тема 23. Офіцинальні лікарські форми, що використовуються за кордоном. Займенники

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Офіцинальні лікарські форми, що використовуються за кордоном. Займенники в медичних виразах.

Практичні навички:

- правильно перекладати офіцинальні лікарські форми, що застосовуються за кордоном;
- застосовувати займенники в рецептах;
- перекладати медичні вирази із займенниками.

Тема 24. Прислів'я та крилаті вирази. Читання та аналіз спеціальних медичних текстів

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ

Прислів'я і крилаті вирази. Читання та аналіз спеціальних медичних текстів.

Практичні навички:

- робити граматичний аналіз слів;
- знати порядок слів у латинському реченні.

ПЕРЕЛІК ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК

1. Визначний вплив Стародавньої Греції та Стародавнього Риму на численні явища в історії світової науки, культури і мистецтва.
2. Латинський алфавіт, правила читання.
3. Правила наголошування, словотворення, найуживаніші терміноелементи.
4. Назви відмінків та їх значення; словникова форма іменників, визначення відміни та утворення терміна з неузгодженим означенням.
5. Правила утворення наказового способу дієслів, основні рецептурні формулювання в наказовому способі.
6. Форми дієслова **бути** в теперішньому часі в 3-й особі однини та множини.
7. Закінчення 3-ї особи однини і множини в теперішньому часі активного і пасивного стану.
8. Рецептурні формулювання з дієсловом **fieri** в умовному способі.
9. Ознаки роду, закінчення родового та знахідного відмінків однини й множини. Винятки із правил про рід іменника.
10. Словникова форма прикметників, родові ознаки прикметників першої та другої груп, алгоритм узгодження прикметника з іменником.
11. Граматична структура латинської частини рецепта. Основні частини рецепта та вимоги до його оформлення.
12. Основні ознаки іменників III відміни, словникова форма, родові закінчення іменників чоловічого, жіночого та середнього роду; відмінкові закінчення, що використовуються в медичній термінології.
13. Утворення форм вищого й найвищого ступенів порівняння прикметників.
14. Найуживаніші латинські та грецькі числівники-префікси, числівники, прислівники і займенники, що вживаються в рецептурі.
15. Правильно читати і писати латинські та греко-латинські терміни з буквою у та грецькими диграфами.
16. Правильно визначати довготу і короткість голосних.
17. Правильно ставити наголос у латинських словах.
18. Утворювати наказовий спосіб дієслів.
19. Грамотно вживати в рецептах дієслова в наказовому способі однини і множини.
20. Перекладати речення з дієсловами у 3-й особі однини і множини теперішнього часу активного та пасивного стану та з дієсловом **бути** в таких формах.
21. Визначати основу та відміну іменників.
22. Правильно будувати й перекладати терміни з неузгодженим означенням і вживати їх у родовому відмінку однини й множини.
23. Утворювати терміни у формах знахідного й орудного відмінків однини та множини, а також знати прийменники.
24. Грамотно читати і виписувати рецепт.
25. Володіти загальноприйнятими рецептурними скороченнями.
26. Грамотно оформляти рецепт, перекладати латинську частину рецепта з рецептурними скороченнями і без них.
27. Латина як мова міжнародної наукової термінології. Аналізувати складні слова за їх терміноелементами.
28. Виводити значення слова та значення його формотвірних частин.
29. Будувати медичні терміни за допомогою префіксів, суфіксів і греко-латинських терміноелементів.
30. Правильно писати назви лікарських речовин і препаратів із частковими відрізками.

31. Визначати рід іменників.
32. Правильно писати назви лікарських речовин і препаратів з частковими відрізками.
33. Будувати медичні терміни у формах називного й родового відмінків однини і множини, а також із прийменниками.
34. Володіти хімічною номенклатурою. Утворювати назви оксидів і солей.
35. Правильно вживати хімічні назви у рецептах.
36. Правильно писати і визначати словникову форму іменників III відміни.
37. Визначати рід іменників III відміни.
38. Знаходити основу іменників III відміни.
39. Грамотно читати й уміти визначати основу рівноскладових та нерівноскладових іменників.
40. Ставити іменник III відміни у формі родового відмінка однини і множини.
41. Узгоджувати прикметники другої групи з іменниками трьох відмін.
42. Правильно вживати прикметники другої групи в родовому відмінку, зокрема в рецептах.
43. Визначати форму іменників IV та V відміни.
44. Уміти застосовувати іменники у формі родового відмінка однини і множини.
45. Узгоджувати прикметники з іменниками IV та V відміни.
46. Узгоджувати та вживати вищий і найвищий ступені порівняння прикметників в анатомічних та фармацевтичних термінах.
47. Рахувати до 10, знати числівники 100 і 1000.
48. Виділяти латинські та грецькі числівники-префікси у медичній та фармацевтичній термінології.
49. Розуміти і грамотно використовувати числівники, займенники та прислівники в рецепті.
50. Розуміти й перекладати прийменники та сполучники в підручниках і довідниках.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Скільки літер у сучасному латинському алфавіті? Назвіть голосні та приголосні літери латинського алфавіту.
2. Які ви знаєте правила читання літери **c**? Наведіть приклади.
3. Як читається сполучення літер **rh**, **ch**, **ph**, **th**? Наведіть приклади слів із диграфами.
4. Як потрібно читати дифтонги у латинських словах? Наведіть приклади.
5. Як читаються сполучення літер **ngu**, **qu**, **ti** + голосна? Наведіть приклади.
6. Як називається запозичена із старогрецької мови літера **y**, як вона читається і які префікси та корені з нею вам відомі? Наведіть приклади.
7. Назвіть головні правила латинського наголосу. Поставте наголоси в запропонованих латинських словах.
8. Назвіть правила поділу дієслів на дієвідміни. Запишіть запропоновані дієслова в наказовому способі. Назвіть дієслівні форми, уживані в рецепті.
9. Назвіть особові закінчення у Praesens indicativi activi (теперішньому часі дійсного способу активного стану) дієслова I дієвідміни.
10. Назвіть закінчення 3-ї особи однини та множини дієслова I дієвідміни у Praesens indicativi passivi (теперішньому часі дійсного способу пасивного стану).
11. За якими ознаками розрізняються дієвідміни дієслів і чи мають ці ознаки відношення до правильного граматичного оформлення рецептів?
12. Зіставте такі речення: *Medicamentum datur. Medicamentum detur.* Розпізнайте граматичне явище і назвіть його.
13. Зіставте слова *solve, solvit, solvite, solvunt.* Перекладіть ці слова та доведіть правильність вашого перекладу.
14. У яких медичних термінах уживаються такі грецькі корені, як **graph-**, **scop-**, **phag-**, **streph-**? Наведіть латинські еквіваленти до цих коренів.
15. За якою основною ознакою розрізняються іменники п'ятих відмін? Наведіть приклади словникової форми іменників I відміни. Визначте основу запропонованих іменників.
16. Визначення роду іменників. Для чого потрібно знати парадигми (відмінкові закінчення) іменників усіх відмін? Чи до однієї відміни та частини мови належать слова **latus**, **oculus**, **spiritus**, **corpus**, **senectus**? Обґрунтуйте відповідь. Наведіть приклади іменників п'яти відмін.
17. Яке пояснення розбіжності відмінкових закінчень слова **oll-a** у таких реченнях: *Aqua in oll-a est. Infundite aquam in ollam?*
18. Які частотні відрізки (терміноелементи), що вживаються у назвах лікарських речовин і препаратів, ви можете назвати? Назвіть кінцеві терміноелементи, які означають вирізання, розширення, наука, схильність. Назвіть медичні терміни з цими кінцевими терміноелементами.
19. У яких медичних термінах уживаються такі грецькі корені, як **bio-**, **hydr-**? Наведіть латинські еквіваленти до цих коренів.
20. У яких відмінках вжито слова вода, мазь у наведених реченнях? Доведіть правильність вашого твердження. Cf.: *Aqua destillata frigida est. Unguenta varia sunt.*
21. Чому поміж іменників II відміни ми звертаємо увагу на винятки? Яке відношення мають винятки іменників стосовно їхнього роду до правила узгодження прикметників з іменниками в разі їх відмінювання?
22. Наведіть приклади застосування назв металів, кислот, оксидів у рецептах.

23. Що ви знаєте про компоненти складних рецептів? Які складові частини рецептів вам відомі? Які частини рецептів оформляються латинською мовою? Назвіть вимоги до виписування латинської частини рецепта.
24. Чим відрізняються приголосний, голосний та змішаний типи відмінювання іменників III відміни? Чому в родовому відмінку множини іменників III відміни трапляються закінчення **-um** та **-ium**? Cf.: *rhizomatum, apium*.
25. Назвіть медичні терміни, в яких вживаються кінцеві терміноелементи, що означають опущення органа, розрив судини чи органа, звуження, утворення.
26. Як утворюються назви захворювань і патологічних процесів? Утворіть медичні терміни за допомогою грецьких коренів, які означають жовч, молоко, гній (відмерлі лейкоцити), час. Поясніть їхнє значення та назвіть їхні латинські еквіваленти.
27. Які іменники IV та V відміни найчастіше вживаються в рецептах? Наведіть приклади запису таких слів у родовому відмінку однини та множини.
28. Чим відрізняються прикметники другої групи від прикметників першої групи? З чого складається словникова форма прикметника? Наведіть приклади вживання прикметників двох груп в анатомічній та фармацевтичній термінології.
29. Як утворюються вищий та найвищий ступені порівняння прикметників? Назвіть особливості їх відмінювання. Наведіть приклади.
30. Наведіть приклади вживання числівників в анатомічній, клінічній та фармацевтичній термінології.
31. Що вам відомо про вживання прислівників та займенників у рецептах? Наведіть приклади застосування займенників у медичних виразах.
32. Декодуйте медичні терміни **osteomyelitis, hysterectomy, cholelithiasis**. Поясніть, що означають ці терміни.
33. Побудуйте медичні терміни з наведених української мовою компонентів: **м'яз + запалення; жінка + наука; вода + лікування**. Поясніть, що означають ці терміни.
34. На що вказують у назвах препаратів такі словотвірні компоненти: **-sulf-, -thio-, -zid-, -dol-, -cillin-**? Назвіть принаймні один препарат з цими компонентами.
35. Що вам відомо про числівникові префікси, які вживаються в медичній термінології? Наведіть приклади.
36. Що вам відомо про числівники, які вживаються в медичній термінології? Рахунок до 10. Числівники 100, 1000.

ЛІТЕРАТУРА

Основна

Городкова Ю.И. Латинский язык: учебник. — Ростов-на-Дону: Феникс, 2002. — 352с.

Світлична Є.І., Толок І.О. Латинська мова: підручник. — 2-е видання. — К.: ВД “Професіонал”, 2005. — 400 с.

Шевченко Є.М. Латинська мова і основи латинської термінології: навч. посіб. — 4-е вид., перероб. та доп. — К.: Медицина, 2006. — 240 с.

Додаткова

Дюбенко К.А. Анатомічний українсько-латинсько-англійський словник-довідник. — К.: Довіра, 1997. — 343 с.

Закалюжний М.М., Паласюк Г.Б. Латинська мова і основи медичної термінології: підручник. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2004. — 424 с.

Краковецька Г.О., Бобирьов Г.О., Бєляєва О.Н. Латинська мова. Рецептурса. Клінічна термінологія. — К.: Здоров'я, 1999. — 358 с.

Паласюк Г.Б., Чолач В.В. Латинська мова. — Тернопіль: Укрмедкнига, 2000. — 343 с.

Присяжнюк М.С. Російсько-український медичний словник. — К.: КМ Academia, 1995. — 594 с.